

The Impact of Economic Indicators on The Development of The Rural Tourism Industry in Rudbar Qasran

* Masoumeh Nazari

** Homa Salehi

*** Ordvan Behzad

* Ph.D. student of Geography and Rural Planning, Policy Orientation, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. nazari.13528@gmail.com

** Assistant Professor, Department of Geography, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. salehi.kh.homa@gmail.com

** Visiting Assistant Professor, Department of Geography, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. ardavan.5th@gmail.com

Received: 23.12.2023

Accepted: 24.04.2024

P.111-128

Abstract

In general, tourism development can have positive and negative economic effects in rural areas. Although the positive economic effects of tourism are confirmed, many researchers believe that rural tourism also has negative effects on the host society. In this way, economic benefits usually appear in the initial stage of tourism development, but in the next stages and with the development on a massive and uncontrolled scale, the negative effects and consequences are manifested. Tourism as a human activity has a profound effect. Therefore, it is important to know the effects and manage and control them in order to reduce the negative effects and strengthen the positive effects. This research aims to identify economic indicators that are effective in the development of the rural tourism industry in Rudbar Qasran, and has investigated the effects of economic dimensions. The current research is of a survey type in terms of practical purpose and in terms of nature and descriptive-analytical method. The statistical population includes heads of households in the villages of this sector. The sample size for the local community was determined using Cochran's formula of 100 people. It was used to determine the validity and validity of the content of the questionnaires from the point of view of specialists, supervisors and experts. Also, the reliability of the questionnaire was measured by comparing two ratios. The results obtained by using the trait independence test with the help of chi-square distribution showed that there is a significant relationship between economic indicators and the effects of rural development developments in the study area.

Keywords: Effect, Economic Indicators, Industry, Rural Tourism, Qasran River.

Corresponding Author: Homa Salehi - Salehi.kh.homa@gmail.com

Introduction

Currently, the tourism industry has found a special place in the economy of countries and plays an active and effective role in improving the economic, social and cultural structure, especially in developing countries (Anderson et al, 2015: 54). The volume of international exchanges shows that this industry in the world (more than 20% of all international exchanges) begins with the flow of domestic tourism, and in some countries, foreign exchange earnings from this industry are one of the main sources for strengthening the national economy and their growing development. is considered (Nikolich et al, 2012: 42). Rural tourism is also considered a part of the huge tourism industry, which can play a major role in empowering local people, diversifying the growth of the economy, and creating new job opportunities in close connection with other economic sectors (Zaeri and Khosravipour, 2015: 8). Rural tourism is all tourism activities in the rural environment with regard to the traditional rural culture and context, rural arts and industries, traditional customs, which includes agricultural tourism, green tourism, farm tourism (Qadri, 2013). : 22). Thus, creating new job opportunities and establishing close connections with other economic sectors are also among the other benefits of rural tourism development. The expansion of rural tourism through influence and influence in all aspects of rural life, unconsciously puts them on the path of development.

Qasran river district in Shemiran city with four urban districts including "Oshan, Fasham, Migun and Shamshak" or the city of "Qasran" and its villages, has unique features in terms of the economic development process as well as its geographical location. Since rural areas are a vulnerable source and susceptible to economic changes, especially experience has shown that wherever tourism is spread spontaneously and haphazardly without effective planning and management, it brings adverse consequences and in the long run, its problems are more than benefits. It is done. Therefore, considering the importance of the subject and recognizing the economic reflections of rural tourism, we can provide a model for improving the rural tourism industry in this region by upgrading the economic indicators in the Rudbar Qasran section of Shemiran city. Therefore, according to the contents expressed in this research, an attempt is made to answer the question, which economic index will be more effective in the development of the rural tourism industry?

Background

Attention to the issue of rural tourism expanded from the 1950s onwards, and in the 1960s and 1970s, more attention was paid to the economics of rural tourism for farmers and local communities. Rural tourism is important from two aspects, one as a global wide activity and the other is its role in the development of regional and local policies (Attarzadeh and Mahmoudi Zarandi, 2016: 19).

There are three perspectives on the relationship between tourism and rural development: first; He considers tourism as a strategy for rural development. Second; Tourism is considered as a policy for the reconstruction of rural settlements. Third; He considers rural tourism as a tool for sustainable development (Rakanuddin Eftekhari and Qadri, 2011: 31-35).

Sustainable tourism is based on three basic principles: 1) environmental protection; 2) respecting the local culture and protecting it; 3) Sustainable tourism destination economy (Zia Sheikhul Islami, 1392: 12). Rural development is a multi-dimensional process, the subject of which is to improve and improve the quality of life of the vulnerable rural strata (Guderzi Soroush, 2010: 95). For the sustainable development of rural tourism, effective economic indicators and criteria, environmental considerations and cultural-social values of the local community should be comprehensively considered. Therefore, such indicators are mostly tools that are used at the local management level. The use of such tools in order to determine a new strategy in the field of rural tourism development can play an important role in diversifying the economy of rural communities and the foundation for creating new

opportunities in rural areas, including the creation of profitable employment in the non-agricultural sector, increasing the income of villagers, mutual satisfaction of villagers, and public participation. reduce the migration of villagers to cities (Samani et al., 2012: 30).

Research Method

This research is applied based on purpose and descriptive-analytical in terms of method. The statistical population of the research includes 2478 heads of families living in the villages of Rudbar section of Qasran.

In this research, in order to determine the sample size of ten villages of Rudbar Qasran (Imame Bala, Lalan, Zardband, Rudak, Hajiabad, Ahar, Eagle, Rote, Zaygan, Abnik) according to geographical distribution and population, the number of 93 households was calculated using Cochran's formula. 100 questionnaires were distributed for higher accuracy.

Research Findings

The results of the questionnaire data analysis show the sample based on gender (81% male), age (55% over 40), marital status (64% married), native status (48% native) and length of stay (40% less than 10 years and the rest more).

To evaluate the criteria of economic factors from the point of view of heads of families living in the villages of Rudbar Qasran, based on the studies, a total of 35 items in the form of a Likert scale were used.

Based on the investigations; The positive economic effects of rural tourism in the target area; In the order of priority indicating; The increase in employment opportunities is at the highest rank, which has increased the income and improved the livelihood of the resident families. Because the presence of tourists and nature walkers is an opportunity for the villagers who make a living through agriculture and animal husbandry and other such activities to earn money by renting suites, rooms, gardens, land, etc. and strengthen the economic base of the region. Tourism in this area has been considered as a major and very effective economic factor in recent years, and its expansion has provided economic activities and various jobs and new job opportunities, which are mostly service oriented and attract non-native people in agricultural jobs. , animal husbandry, restaurants, guest houses, etc.; Also, with the changing needs and demand for consumer goods and services, today we witness the increase of markets and service supply centers such as; Shops, stores, restaurants, guest houses, rental houses are in the study area due to the wide acceptance of tourists and nature lovers.

The findings of the research show that there is a significant relationship between positive and negative consequences, because positive effects on the other hand cause negative developments and reflections, and in addition to the positive aspect, on the other hand, it brings negative consequences.

Also, the findings of this research indicate that rural tourism has imposed many economic costs with negative effects on this area; In such a way that we see the most negative impact on the increase in the price of land and housing.

. With the arrival of tourists to this region during the tourism seasons, the demand for goods and services, especially food, has increased, thus leading to an increase in the price of goods and services. In this way, despite the increase in the income of the residents, the cost of living of the villagers also increases, and this has caused high economic costs to be imposed on the host society, especially the low-income strata. The seasonal nature of tourism and the incomes from the agricultural sector have caused a decrease in the employment of young people and the stagnation of agricultural and animal husbandry activities.

Also, income distribution in villages is not fair among participants in tourism activities. In fact, the benefits of tourism are concentrated in the hands of investors, government institutions, etc. The imbalance in income distribution and economic imbalance in the region causes them to be dissatisfied with the development of tourism, and due to the increase in the price of land, goods and services in the studied villages and the people of the region who are

not directly employed in this sector, the main burden is to become expensive. They carry consumer services. This has negative economic and social repercussions. According to one of the principles of sustainable development, there should be equality in the distribution of benefits from development in the society. Tourism growth should be managed and planned in order to spread the benefits as much as possible throughout the destination community. In this way, its benefits have been maximized and the residents also support its development by receiving the benefits of tourism. These findings with the results of studies; Zarafshani et al. (2012), Kordalo and Ahmadi (2019) and Esmailpour (2014) who state that there is a significant relationship between tourism development and economic dimensions are consistent. Also, the findings with the research of Naji (2017), Ibanescu (2018) and Giannakis (2014) that develop rural tourism in mountainous and sensitive areas; They consider suitable opportunities for employment, income increase, entrepreneurship, investment; Matches.

تأثیر شاخص‌های اقتصادی بر توسعه صنعت گردشگری روستایی بخش رودبار قصران

* معصومه نظری   ** هما صالحی   *** اردوان بهزاد

* دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی گرایش سیاستگذاری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران nazari.13528@gmail.com

** استادیار گروه جغرافیا، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران salehi.kh.homa@gmail.com

*** استادیار مدعو گروه جغرافیا، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران ardavan.5th@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۰۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۰۲

ص: ۱۱۱-۱۲۸

چکیده

به طور کلی توسعه گردشگری می‌تواند تأثیرهای مثبت و منفی اقتصادی را در نواحی روستایی به همراه داشته باشد. اگر چه اثرات مثبت اقتصادی گردشگری مورد تأیید است ولی بسیاری از پژوهشگران معتقدند که گردشگری روستایی اثرات منفی نیز بر جامعه میزبان به دنبال دارد به این ترتیب که معمولاً در مرحله اولیه توسعه گردشگری، فواید اقتصادی نمود پیدا می‌کند، ولی در مراحل بعدی و با توسعه در مقیاس انبوه و کنترل نشده، اثرات و پیامدهای منفی جلوه‌گر می‌شود. بنابراین لزوم شناخت اثرات و مدیریت و کنترل آن به منظور کاهش اثرات منفی و تقویت اثرات مثبت اهمیت می‌یابد. این پژوهش با هدف شناسایی شاخص‌های اقتصادی مؤثر در تحولات توسعه صنعت گردشگری روستایی بخش رودبارقصران، تأثیرات ابعاد اقتصادی را مورد بررسی قرار داده است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش توصیفی-تحلیلی، از نوع پیمایشی است. جامعه آماری شامل سرپرستان خانوارهای روستاهای این بخش می‌باشند. حجم نمونه برای جامعه محلی با استفاده از فرمول کوکران ۱۰۰ نفر تعیین گردید. روش انجام این پژوهش بصورت پیمایشی و با مصاحبه با پاسخ‌دهندگان و تکمیل پرسشنامه‌ها از آنها صورت گرفته است. همچنین پایایی یا قابلیت اعتماد پرسشنامه از طریق آزمون مقایسه دو نسبت سنجیده شد. نتایج حاصل با استفاده از آزمون استقلال صفات به کمک توزیع کای دو نشان داد بین شاخص‌های اقتصادی و تأثیرهای تحولات توسعه روستایی منطقه مورد مطالعه رابطه معنادار وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: تأثیر، شاخص‌های اقتصادی، صنعت، گردشگری روستایی، رودبارقصران.

نوع مقاله: علمی

۱- مقدمه

گردشگری به عنوان فعالیتی انسانی تأثیری عمیق بر فضاهای جغرافیایی و جوامع محلی میزبان می‌نهد. این فعالیت که از آن به عنوان یک صنعت تأثیرگذار و صادرات نامرئی نام می‌برند، در دهه‌های اخیر به عنوان یک صنعت پایه به اقتصاد نواحی مختلف کمک نموده است. در حال حاضر صنعت گردشگری جایگاه خاصی در اقتصاد کشورها پیدا کرده و نقش فعال و مؤثری در ارتقاء ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به خصوص در کشورهای رو به توسعه ایفا می‌کند [۱۵].

حجم مبادلات بین‌المللی گویای آن است که این صنعت در جهان (بیش از ۲۰ درصد کل مبادلات بین‌المللی) با جریان گردشگری داخلی آغاز می‌شود و در بعضی از کشورها درآمدهای ارزی ناشی از این صنعت یکی از منابع عمده در جهت تقویت اقتصاد ملی و توسعه روزافزون آن‌ها محسوب می‌شود [۱۴].

گردشگری روستایی نیز جزئی از صنعت عظیم گردشگری به حساب می‌آید که می‌تواند نقش عمده‌ای را در توانمندسازی مردم محلی، تنوع‌بخشی به رشد اقتصاد و نیز خلق فرصت‌های شغلی جدیدی در ارتباط تنگاتنگ

نویسنده عهده‌دار مکاتبات: هما صالحی Salehi.kh.homa@gmail.com

استفاده چند جانبه به معنای امکان استفاده کارآتر از منابع کمیاب در جوامع کوچک است [۱۵].

بخش رودبارقصران در شهرستان شمیران با چهار ناحیه شهری شامل "اوشان، فشم، میگون و شمشک" یا شهر "قصران" و روستاهای آن، از لحاظ روند توسعه اقتصادی و همچنین جایگاه جغرافیایی دارای ویژگی‌های منحصر به فردی می‌باشد. از آنجا که نواحی روستایی منبعی آسیب‌پذیر و مستعد تغییرات اقتصادی است، به ویژه تجربه نشان داده است که هر جا که گردشگری به طور خودجوش و اتفاقی و بدون برنامه‌ریزی و مدیریت مؤثر گسترش یافته، پیامدهای نامطلوبی ببار آورده و در درازمدت مشکلات آن بیشتر از فواید آن شده است. بنابراین با توجه به اهمیت موضوع و شناخت بازتاب‌های اقتصادی گردشگری روستایی، می‌توان با ارتقاء شاخص‌های اقتصادی در بخش رودبارقصران شهرستان شمیران، الگویی در جهت بهبود صنعت گردشگری روستایی در این منطقه ارائه نماییم. لذا با توجه به مطالب بیان شده در این تحقیق تلاش می‌شود تا به این سؤال پاسخ داده شود که کدام شاخص اقتصادی در تحولات توسعه صنعت گردشگری روستایی مؤثرتر خواهد بود؟

۲- مبانی نظری

بازتاب در فرهنگ معین؛ برگشت، انعکاس و (مجازاً: اثری که از چیزی در دیگران یا در محیط پدیدار شود) می‌باشد. با توجه به اینکه انسان، فرم، فضا و فعالیت و تعامل متقابل، تشکیل دهنده‌ی کالبد روستاهاست (Saeidi et al, 2009: 59) و متعاقب آن بوجود آورنده‌ی کارکردهای ویژه در مناطق است، تغییر در هر یک از این عوامل تحولات قابل توجهی در عرصه ظرفیت‌های اقتصادی، عدالت اجتماعی، حفظ تنوع، انسجام و تدوام محیط زیست یا آسیب به محیط زیست را در مناطق در بر خواهد داشت. ضمن اینکه چنانچه فضایی که فرایندهای ذکر شده در آنها رخ می‌دهد با دقت بیشتری مورد شناسایی قرار گیرد، می‌تواند بازتابی مناسب جهت یافتن مطلوب‌ترین حالت سازگاری میان فضا و جامعه، برنامه‌ریزی و سازماندهی شود [۲۵].

توجه به موضوع گردشگری روستایی از دهه ۱۹۵۰ به بعد گسترش یافت و در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ بیشتر در زمینه اقتصاد گردشگری روستایی برای کشاورزان و

با سایر بخش‌های اقتصادی ایفا نماید. گردشگری روستایی عبارت است از کلیه فعالیت‌های گردشگری در محیط روستایی با توجه به فرهنگ و بافت سنتی روستایی، هنر و صنایع روستایی، آداب و رسوم سنتی، که در برگیرنده گردشگری کشاورزی، گردشگری سبز، گردشگری مزرعه‌ای است [۱۲]. کشورها قادرند با استفاده از این صنعت و با اعمال سیاست‌های مناسب و مطلوب مسائل مهمی نظیر درآمد ارزی و رونق اشتغال و تبادل و تعامل فرهنگی و ایجاد بازار مصرف تولیدات و خدمات و پرکردن اوقات فراغت و حضور آگاهانه و فعالانه در عرصه ارتباطات و اطلاعات جهانی را در جهت پیشرفت و توسعه کشورشان برای مردمانشان به ارمغان آورند. امروزه روستاها به کانون تردد انسان‌هایی بدل شده‌اند که برای فرار از زندگی پرهیاهوی شهری و زندگی ماشینی، به روستاها سفر می‌کنند. لذا با توجه به دامنه تقاضا و نیازهای محیط روستایی، گردشگری روستایی رو به توسعه گذاشته است و روز به روز بر اهمیت و جاذبه خاص آن افزوده می‌شود [۱۰]. گردشگری همواره به عنوان عاملی برای پیشرفت مناطق روستایی مطرح بوده است، چرا که ورود گردشگر از طریق تاثیر بردرآمد، اشتغال، قیمت‌ها، اقتصاد منطقه یا روستا را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد. برنامه‌ریزی در راستای توسعه‌ی گردشگری روستایی، می‌تواند منابع اقتصادی دیگری را نیز به دنبال داشته باشد [۱۳]. خلق فرصت‌های شغلی جدید و ایجاد ارتباط تنگاتنگ با سایر بخش‌های اقتصادی نیز از دیگر مزایای توسعه گردشگری روستایی است. بسط و گسترش گردشگری روستایی از طریق نفوذ و تاثیر در کلیه جوانب زندگی روستایی، آنها را به صورت ناخودآگاه در مسیر توسعه قرار می‌دهد [۲]. لذا بازتاب یا اثراتی که گردشگران بر محیط می‌گذارند، در گرو شیوه مدیریت و برنامه‌ریزی خاصی است که سازمان مربوطه انجام می‌دهد. بیشترین اثرات منفی گردشگران بر محیط در مکان‌هایی است که مدیریت، کنترل کمتری اعمال می‌کند. برای مدیریت مطلوب دو مفهوم برنامه‌ریزی به معنای ظرفیت‌پذیری و استفاده چند جانبه به منظور استفاده کارآ از تسهیلات گردشگری امری لازم است [۴]. ظرفیت‌پذیری به مثابه وسیله‌ای است که جامعه میزبان با آن می‌تواند حد آستانه را برای محدود کردن تعداد گردشگران از مناطق جذاب ایجاد کند، مفهوم تبعی

گردشگری، قبل از محسوس شدن آثار منفی از سوی جمعیت میزبان، می‌داند.

در زمینه ارتباط بین گردشگری و توسعه روستایی سه دیدگاه مطرح است: اول؛ گردشگری را راهبردی برای توسعه روستایی می‌داند. دوم؛ گردشگری به عنوان سیاستی برای بازساخت سکونتگاه‌های روستایی مورد توجه قرار می‌دهد. سوم؛ گردشگری روستایی را به عنوان ابزاری برای توسعه پایدار به شمار می‌آورد [۵].

گردشگری پایدار بر سه اصل اساسی استوار است: (۱) حفاظت از محیط زیست؛ (۲) احترام به فرهنگ محلی و حراست از آن؛ (۳) اقتصاد پایدار مقصد گردشگری [۹]. توسعه روستایی فرایندی چند بعدی است که موضوع آن بهبود و ارتقای کیفیت زندگی اقشار آسیب پذیر روستایی است [۱۴]. برای توسعه پایدار گردشگری روستایی باید شاخص‌ها و معیارهای اثربخش اقتصادی، ملاحظات زیست محیطی و ارزش‌های فرهنگی- اجتماعی جامعه محلی را به صورت جامع در نظر گرفت. بنابراین چنین شاخص‌هایی، بیشتر ابزارهایی هستند که در سطح مدیریت محلی کاربرد دارند. استفاده از چنین ابزارهایی به منظور تعیین راهبرد جدید در زمینه توسعه گردشگری روستایی می‌تواند نقش مهمی در متنوع‌سازی اقتصاد جوامع روستایی داشته باشد و زمینه‌ساز ایجاد فرصت‌های جدیدی در نواحی روستایی از جمله ایجاد اشتغال سودآور در بخش غیرکشاورزی، افزایش درآمد روستائیان، رضایت متقابل روستائیان، مشارکت مردمی، کاهش مهاجرت روستائیان به شهرها شود [۸].

۳- پیشینه پژوهش

با توجه به اهمیت موضوع، تحقیقات مختلفی در این حوزه انجام گرفته است که می‌توان به مواردی اشاره نمود: [۷] در پژوهشی به بررسی اثرات توسعه گردشگری در ارتقاء شاخص‌های اقتصادی- اجتماعی نواحی روستایی منطقه گردشگری ریجاب در استان کرمانشاه پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که توسعه گردشگری در منطقه مورد مطالعه دارای چهار پیامد عمده می‌باشد. این پیامدها عبارتند از: درآمدزایی، ایجاد مشکلات زیست‌محیطی، توسعه فرهنگی و کاهش سرمایه اجتماعی. همچنین در تحقیق دیگری [۱۳] با بررسی نقش گردشگری روستایی در توسعه اجتماعی و اقتصادی روستاهای شهرستان

جوامع محلی مورد توجه قرار گرفت. گردشگری روستایی از دو جنبه دارای اهمیت است یکی به عنوان فعالیت گسترده جهانی و دیگری نقش آن بر توسعه سیاست‌های منطقه‌ای و محلی.

داکسی^۱ نیز در سال ۱۹۷۵ شاخصی از مراحل درجه‌خشنودی یا ناخشنودی ساکنان مقصدهای گردشگری را به منظور تشریح چگونگی تغییر نگرش مردم محلی نسبت به مراحل چرخه حیات مقصد گردشگری ارائه نموده است. این مراحل عبارتند از: خشنودی و رضایت^۲، بی‌تفاوتی^۳، آزدگی و رنجش و حساسیت^۴، مخالفت و خصومت^۵ و مرحله کناره‌گیری و تسلیم. این مدل با مفاهیم توسعه پایدار مرتبط است. بر پایه یافته‌های داکسی، اثرات متقابلی بین گردشگران و ساکنان وجود دارد که می‌توان آن را با شاخص میزان ناخشنودی اندازه‌گیری نمود. او پیشنهاد می‌کند که با توسعه گردشگری در مقصدهای گردشگری، نگرش مردم محلی به گردشگران نیز تغییر می‌یابد. مارتین و یاسال معتقدند میان مراحل چرخه حیات گردشگری و تاثیرات گردشگری بر جامعه ساکنان رابطه‌ای مستقیم وجود دارد. بدین ترتیب که در مرحله اولیه توسعه گردشگری، معمولاً مقدار زیادی از آرزوها و اشتیاق ساکنان مقصد به خاطر فواید اقتصادی درک شده برآورده می‌شود ولی از آنجا که در مراحل بعد، به خاطر بروز تغییرات ناخوشایند در محیط طبیعی و نوع گردشگرانی که جذب شده‌اند، درک و تصور مردم از اثرات گردشگری به تدریج منفی می‌شود. آن و دیگران در بررسی برخی از نواحی روستایی بدین نتیجه رسیده‌اند: همان طور که گردشگری توسعه می‌یابد نگرش منفی ساکنان نسبت به اثرات گردشگری افزایش پیدا می‌کند. فرض اساسی در همه نظرات این است که کیفیت زندگی ساکنان مقصد در مراحل اولیه توسعه گردشگری بهبود می‌یابد اما ظرفیت تحمل محیط به مرحله‌ای می‌رسد که توسعه بیشتر گردشگری بروز تغییرات منفی در محیط مقصد را موجب می‌شود. آریلی ظرفیت تحمل را ظرفیت جذب گردشگر در یک مقصد

- 1 Doxy
- 2 Euphoria
- 3 Apathy
- 4 Irritation
- 5 Antagonism

با بررسی پیشینه تحقیق باید اذعان داشت که موضوع بازتاب یا اثرات گردشگری هر چند در کلیت موضوع واحدی است اما در مناطق مختلف با توجه به شرایط و خصوصیات ویژه آن منطقه ابعاد خاصی پیدا می‌کند. از این رو تعمیم نتایج تحقیقات گذشته در کشورها، شهرها و روستاهای دیگر صحیح نبوده و نیاز به پژوهش‌های جدید در منطقه دارد. انتقاد دیگری که می‌توان به عمده پژوهش‌های مشابه وارد ساخت، بررسی همه اثرات گردشگری با یکدیگر در یک پروژه است که باعث کم توجهی و عمیق نشدن پژوهشگران در هر حیطه شده است.

۴- روش تحقیق

این پژوهش براساس هدف، کاربردی و از حیث روش، توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش شامل ۲۴۷۸ نفر از سرپرستان خانواده‌های ساکن روستاهای بخش رودبار قصران است.

در این پژوهش برای تعیین حجم نمونه ده روستای بخش رودبار قصران (امامه بالا، لالان، زردبند، رودک، حاجی‌آباد، آهار، ایگل، روته، زایگان، آبنیک) با توجه به پراکندگی جغرافیایی و جمعیت، با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۹۳ خانوار محاسبه شد که جهت دقت بالاتر تعداد ۱۰۰ پرسشنامه توزیع گردید.

روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای و میدانی است. در بخش مطالعات کتابخانه‌ای، مبانی نظری و سوابق مطالعاتی موضوع بررسی و براساس آن، تعدادی از شاخص‌های اقتصادی؛ شامل: سطح درآمد ساکنین روستا- اشتغال زایی- قیمت زمین و مسکن- سرمایه‌گذاری در روستاها- تنوع‌بخشی به تولیدات کشاورزی، دامداری و خدمات (متغیر مستقل) و بازتاب‌های تحولات توسعه گردشگری روستایی بخش رودبار قصران (متغیر وابسته) هستند. ابزار اندازه‌گیری در این روش کمی (پرسشنامه) است که موضوع مورد بررسی را قابل اندازه‌گیری کرده است و برای تعیین پایایی پرسشنامه از آزمون مقایسه دو نسبت استفاده گردیده است؛ همچنین برای سنجش اعتبار و روایی ابزار اندازه‌گیری از روش اعتبار محتوا که به قضاوت داوران یا افراد متخصص در موضوع مورد مطالعه بستگی دارد، استفاده شد که میزان روایی پژوهش مورد تایید واقع شد.

لردگان استان چهارمحال و بختیاری بیان نمودند که رابطه معناداری بین گردشگری روستایی و مؤلفه‌های اقتصادی وجود دارد. [۱] با بررسی تأثیر گردشگری بر کیفیت زندگی روستاهای سواحل دریای عمان بیان نمود که گردشگری ارتباط خطی مناسبی با افزایش کیفیت زندگی سکونت‌گاه‌های روستایی شهرستان کنارک و چابهار داشته است. به طوری که طبق مدل تحلیل مسیر، گردشگری روستایی اثرات مختلف و مطلوبی بر شاخص‌های اقتصادی داشته و مقدار p کلیه پارامترهای لامدا در مدل فوق حکایت از تأیید کلیه روابط رگرسیونی دارد. توسعه گردشگری بیشترین اثر را بر بعد اقتصادی کیفیت زندگی سکونت‌گاه‌های روستاهای داشته است. همچنین ناجی^۱ (۲۰۱۷) در پژوهشی به پتانسیل‌های گردشگری روستایی در توسعه مناطق روستایی در کشور آلبانی پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که توسعه گردشگری روستایی فرصت‌های توسعه مناسبی را در مناطق کوهستانی دور افتاده فراهم می‌کند و به مردم مناطق کوهستانی کمک می‌کند تا فعالیت‌های خود را متنوع و درآمد بیشتری کسب کنند. انگیزه ساکنان را در مناطق جهت کارآفرینی افزایش می‌دهد. [۱۹]^۲ در پژوهشی به تأثیر گردشگری بر توسعه پایدار مناطق روستایی در کشور رومانی پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که امروزه گردشگری روستایی به عنوان وسیله‌ای برای توسعه اقتصادی مناطق حساس، به ویژه در مناطق روستایی دیده می‌شود. [۲۰]^۳ در پژوهشی با عنوان گردشگری روستایی در گرجستان در گذار: چالش‌های پایدار منطقه‌ای پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که برای اثرگذاری مطلوب گردشگری روی نواحی روستایی باید یک ساختار برجسته گردشگری روستایی در سطح ملی ایجاد شود که بر مسائل استراتژیک و هنجارهای عمومی گردشگری روستایی تمرکز کند. همچنین پیشنهاد دادند؛ سازمان‌های مدیریت در مقصد گردشگری تشکیل شود و در آن مقررات عمومی و قوانین منطقه‌ای و بازاریابی در راستای همکاری نزدیک با سهامداران محلی باشند.

¹ Nagy et al

² Ibanescu et al

³ Khartishvili et al

مثلث، بسط یافته و یک منظومه شهری را بوجود آورده‌اند، وجود راه ارتباطی و منبع مطمئن آب عامل اساسی دوام این شهر می‌باشد.

همچنین شهر شمشک دربندسریکی از شهرهای بخش رودبار قصران شهرستان شمیرانات استان

تهران است. وزیران عضو کمیسیون سیاسی و دفاعی دولت بنا به پیشنهاد وزارت کشور و به استناد ماده (۱۳) قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری- مصوب ۱۳۶۲-

در آبان ماه سال ۱۳۹۱ تصویب کردند: روستاها، مزارع و مکان‌های سفیدستان، شمشک بالا، شمشک

پایین، دربندسر، درود و جیرود از توابع دهستان

رودبار قصران بخش رودبار قصران شهرستان شمیرانات با

یکدیگر ادغام و از این پس به عنوان شهر شمشک

شناخته شد. شمیرانات به عنوان منطقه نمونه گردشگری

ایران مشتمل بر سه بخش مرکزی، لواسانات و رودبار

قصران است (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۸)؛ لذا در این

تحقیق؛ ده روستای بخش رودبار قصران کانون مطالعه

است که سابقه جریانات گردشگری در آن به دهه ۱۳۴۰

باز می‌گردد. روند توسعه گردشگری، به ویژه پس از دهه

۱۳۷۰ در شکل گردشگری انبوه و خودجوش با اثرگذاری

عمیق بر بنیان‌های اجتماعی، اقتصادی و محیطی، الگوی

توسعه نواحی روستایی، حوزه مورد مطالعه را با چالش-

های اساسی روبرو ساخته است. به این ترتیب تأثیر این

پدیده بر ابعاد اقتصادی نواحی روستایی، با رویکرد

گردشگری پایدار مورد توجه است. بر این اساس، اثرات

مثبت و منفی تحولات اقتصادی گردشگری از طریق

داده‌های عینی و ذهنی مورد تجزیه و تحلیل قرار

می‌گیرد.

روش این مقاله توصیفی - پیمایشی است. متغیرهای این

پژوهش ذاتاً کیفی هستند، مقادیر عددی به خود

نمی‌گیرند؛ بلکه ارزش‌های کیفی می‌پذیرند؛ اما با

روش‌هایی چون رتبه‌بندی و درجه‌بندی (طیفی از

رتبه‌های ارزشی: طیف لیکرات با ۵ گرایش از خیلی

کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) در برابر هر گویه/سوال پرسشنامه

قرار می‌گیرد)، قابل اندازه‌گیری شده‌اند و می‌توان آن‌ها را

مورد تحلیل آماری (آزمون فرضیه) قرار داد که در ادامه

نتایج حاصل مورد بررسی قرار می‌گیرد. از آزمون‌های

آماری ناپارامتری تحلیل داده‌ها استفاده شد.

۵- محدوده مورد مطالعه

استان تهران در عرض جغرافیایی ۳۵ درجه تا حدود ۳۶

درجه عرض شمالی و در طول جغرافیایی ۵۰ درجه تا ۵۲

طول شرقی قرار گرفته است. شمیران یکی از

شهرستانهای این استان است که شمالی‌ترین نقطه آن

۳۶ درجه و ۵ دقیقه عرض شمالی، جنوبی‌ترین نقطه ۳۵

درجه و ۴۵ دقیقه عرض شمالی، غربی‌ترین نقطه ۵۱ و

۲۰ دقیقه شرقی و شرقی‌ترین نقطه آن نیز ۵۱

درجه ۵۸ دقیقه طول شرقی است. بنابراین شهرستان ۲۰

دقیقه عرض جغرافیایی و درازای آن ۳۷ دقیقه طول

جغرافیایی را در بر گرفته است.

بخش رودبار قصران از دیرباز ناحیه‌ای کاملاً روستایی بوده

و شرایط کوهستانی و اقلیمی در منطقه همیشه مانع از

بوجود آمدن شهر شده است. اما با گسترش روند

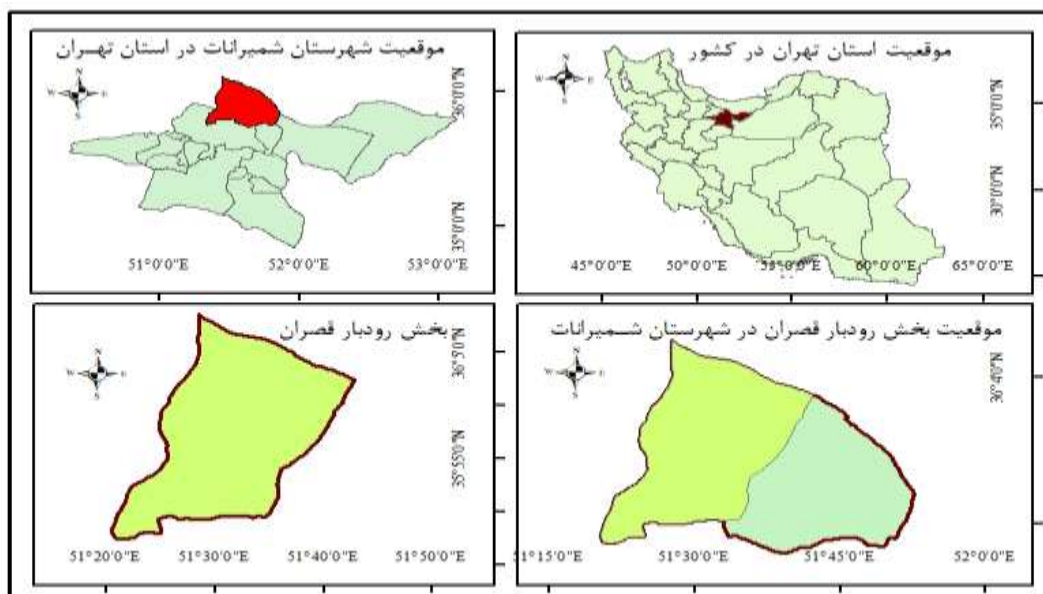
شهرگرایی در کشور، نخستین شهری که در شمیران

اصلی شکل گرفت، در محل التقای جاجرود با شعبه اصلی

آن گرمابدر بوده، در اینجاست که در دامنه کوه‌ها و در

جلگه کناری جاجرود در داخل دره‌های ژرف، سه روستای

پرجمعیت اوشان، فشم و میگون به صورت سه رأس

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی بخش رودبار قصران در شهرستان شمیرانات، استان تهران و کشور ایران، منبع: نگارندگان

۶- یافته‌های پژوهش

نتایج حاصل از آنالیز داده‌های پرسشنامه‌ای، افراد نمونه را بر مبنای جنسیت، سن، وضعیت تأهل، وضعیت بومی

بومی بودن و مدت زمان اقامت تفکیک و در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۱. توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت، سن، تحصیلات، وضعیت تأهل، وضعیت بومی بودن و مدت زمان اقامت

متغیرها	طبقه‌بندی	تعداد
جنسیت	مرد	۸۱
	زن	۱۹
سن	کمتر از ۳۰ سال	۱۸
	۳۰ تا ۴۰ سال	۲۷
	۴۰ تا ۵۰ سال	۲۵
	بیشتر از ۵۰ سال	۳۰
تحصیلات	بی‌سواد و ابتدایی	۹
	متوسطه و دیپلم	۳۷
	فوق دیپلم	۱۴
	لیسانس	۳۱
وضعیت تأهل	فوق لیسانس و بالاتر	۹
	متأهل	۶۴
وضعیت بومی بودن	متأهل	۲۶
	بومی	۴۸
مدت زمان اقامت	غیربومی	۵۲
	کمتر از ۱۰ سال	۳۹
	۲۰ تا ۳۰ سال	۳۵
	۳۰ تا ۴۰ سال	۲۶

منبع: یافته‌های پژوهش

برای ارزیابی معیار عوامل اقتصادی از دیدگاه سرپرستان خانواده‌های ساکن روستاهای بخش رودبارقصران براساس مطالعات انجام شده، در مجموع از ۳۵ گویه در قالب طیف لیکرت و به شکل پنج گزینه‌ای با دامنه امتیاز یک تا پنج (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) استفاده شد. سپس شاخص‌های موثر جمع وزنی و رتبه‌بندی شدند.

یافته‌های حاصل از داده‌های پرسشنامه‌ای بر مبنای آزمون فرضیه‌ها نشان داد که از سال ۱۳۶۰ تاکنون بیشترین حضور گردشگران منطقه رودبارقصران از سال ۱۳۸۰ به بعد ثبت شده و از همین زمان نیز بیشترین تعداد احداث و بهره‌برداری از خانه‌های دوم- منازل ویلاقی در تملک خریداران غیر بومی- به ثبت رسیده است. از همان سال ۱۳۸۰ تا کنون نیز بانوان و جوانان گروه سنی ۲۵ تا ۴۴ سال نیز رتبه نخست گردشگران بازدیدکننده از امکانات فراغتی تفریحی منطقه را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۱. رتبه‌بندی و جمع‌وزنی شاخص‌های مثبت اقتصادی

رتبه	گویه	جمع وزنی	رتبه	گویه	جمع وزنی
۵	ایجاد بازارهای جدید تولید کالاها و خدمات (اجاره باغ یا زمین برای گردشگران و طبیعت گردان)	۳۹۰	۱۶	مراکز خرید و فروش کالا (نظیر؛ دکان‌ها، فروشگاه‌ها، رستوران‌ها و ...)	۲۵۴
۷	بازارهای جدید تولید کالاها و خدمات (اجاره منازل، سوئیت، ویلا و ...)	۳۸۰	۱۷	اشتغال جامعه محلی (روستائیان) در زمینه؛ (کشاورزی، زراعت و باغداری)	۲۴۶
۹	درآمد و بهبود معیشت خانوارهای ساکن	۳۲۴	۱۸	سرمایه گذاری جامعه محلی	۲۴۳
۱۰	عرضه محصولات محلی در زمینه؛ (کشاورزی، زراعت و باغداری)	۳۱۴	۱۹	امکانات حمل و نقل، جاده‌ها و راه‌های دسترسی به روستا	۲۱۱
۱۲	میزان درآمد روستائیان از گردشگری فصلی	۲۹۵	۲۱	فعالیت‌های اقتصادی جدید در زمینه؛ (گردشگری)	۱۹۶
۱۴	تولید محصولات محلی در زمینه؛ (دامداری)	۲۷۹	۲۶	بازارهای جدید عرضه کالاها و خدمات (داروخانه)	۱۴۶

منبع: یافته‌های پژوهش

خدماتی دارد و باعث جذب افراد غیربومی در مشاغل کشاورزی، دامداری، رستوران‌ها، مهمانسراها و... شده؛ همچنین با تغییر نیازها و تقاضا برای کالا و خدمات مصرفی، امروزه شاهد افزایش بازارها و مراکز عرضه خدماتی همچون؛ مغازه‌ها، فروشگاه‌ها، رستوران‌ها، مهمانسراها، خانه‌های استیجاری با توجه به استقبال گسترده گردشگران و طبیعت‌گردان در محدوده مورد مطالعه هستیم.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد ارتباط معناداری بین پیامدهای مثبت و منفی وجود دارد چراکه اثرات مثبت از سوی دیگر باعث تحولات و بازتاب‌های منفی می‌شود و علاوه بر جنبه مثبت از جانبی دیگر پیامدهای منفی را به همراه دارد.

براساس بررسی‌های بعمل آمده؛ اثرات مثبت اقتصادی گردشگری روستایی در ناحیه مورد نظر؛ به ترتیب اولویت نشان دهنده؛ افزایش فرصت‌های شغلی در بالاترین رتبه است که موجب افزایش درآمد و بهبود معیشت خانوارهای ساکن شده است. زیرا حضور گردشگران و طبیعت‌گردان به منزله فرصتی برای روستائیان است که از راه کشاورزی و دامداری و کارهایی از این دست امرار معاش می‌کنند تا با اجاره سوئیت، اتاق، باغ، زمین و ... کسب درآمد نمایند و باعث تقویت بنیه اقتصادی منطقه شوند. گردشگری در این ناحیه به عنوان یک عامل اقتصادی عمده و بسیار موثر در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است و گسترش آن، فعالیت‌های اقتصادی و مشاغل گوناگون و فرصت‌های شغلی جدیدی را فراهم نموده که بیشتر جنبه

جدول ۲. رتبه‌بندی و جمع وزنی شاخص‌های منفی اقتصادی

رتبه	گویه	جمع وزنی	رتبه	گویه	جمع وزنی
۱	قیمت زمین و مسکن	۴۸۵	۲۴	فعالیت‌های اقتصادی جدید در زمینه: (کشاورزی، زراعت، باغداری)	۱۶۴
۲	تغییر مالکیت زمین و املاک از بومی به غیربومی	۴۶۱	۲۵	اشتغال افراد غیربومی در زمینه: (خدمات)	۱۶۰
۳	تولید محصولات محلی در زمینه: (کشاورزی، زراعت و باغداری)	۴۰۱	۲۷	اشتغال جامعه محلی (روستائیان) در زمینه: (صنعت)	۱۳۶
۴	بازارهای جدید عرضه کالاها و خدمات (مغازه یا مراکز فروش مصالح و تجهیزات ساختمانی)	۳۹۴	۲۸	بازارهای جدید عرضه کالاها و خدمات (میادین میوه و تره بار)	۱۳۲
۶	سرمایه گذاری افراد غیربومی	۳۸۳	۲۹	اشتغال افراد غیربومی در زمینه: (صنعت)	۱۲۷
۸	قیمت کالاها و خدمات	۳۲۸	۳۰	بازارهای جدید عرضه کالاها و خدمات (فروشگاه های لوازم خانگی)	۱۱۹
۱۱	مراکز عرضه خدمات (نظیر: هتل‌ها، مهمانسراها، خانه‌های استیجاری و ...)	۳۰۲	۳۱	تولید محصولات محلی در زمینه: (صنایع دستی)	۱۱۷
۱۳	اشتغال افراد غیربومی در زمینه: (کشاورزی)	۲۹۱	۳۲	بازارهای جدید تولید کالاها و خدمات (بازارهای هفتگی یا محلی)	۱۱۴
۱۵	اشتغال افراد غیربومی در زمینه: (دامداری)	۲۵۸	۳۳	اشتغال جامعه محلی (روستائیان) در زمینه: (خدمات)	۱۱۲
۲۰	عرضه محصولات محلی در زمینه: (دامداری)	۲۱۰	۳۴	فعالیت‌های اقتصادی جدید در زمینه: (صنایع دستی)	۱۰۵
۲۲	اشتغال جامعه محلی (روستائیان) در زمینه: (دامداری)	۱۷۸	۳۵	عرضه محصولات محلی در زمینه: (صنایع دستی)	۱۰۰
۲۳	فعالیت‌های اقتصادی جدید در زمینه: (دامداری)	۱۶۸			

منبع: یافته‌های پژوهش

یافته است که علت عمده این مسئله، فروش و تغییر کاربری بسیاری از زمین‌ها می‌باشد. افزایش تقاضا برای خانه‌های دوم و حضور گردشگران و به دنبال آن سوداگری زمین، گسترش خدمات مشاورین املاک و مستغلات را در روستاهایی که از توسعه گردشگری بیشتری برخوردار هستند، در پی دارد که موجب اشتغال افراد غیربومی و ایجاد بازارهای جدید عرضه کالاها و خدمات (مغازه یا مراکز فروش مصالح و تجهیزات ساختمانی، رستوران، هتل و ...) شده است. با ورود گردشگران در فصول گردشگری به این منطقه، تقاضا برای کالا و خدمات به ویژه مواد غذایی افزایش یافته، به نحوی که منجر به افزایش قیمت کالا و خدمات می‌شود. به این ترتیب به رغم افزایش درآمد ساکنان، هزینه‌های زندگی روستائیان نیز بالا می‌رود و این موجب تحمیل هزینه‌های اقتصادی زیاد به جامعه میزبان، به ویژه اقشار کم درآمد شده است. فصلی بودن گردشگری و درآمدهای حاصل از

همچنین یافته‌های این تحقیق حاکی از آن است که گردشگری روستایی هزینه‌های اقتصادی بسیاری را با، تاثیرات منفی بر این ناحیه تحمیل نموده است؛ به گونه‌ای که بیشترین تاثیر منفی بر افزایش قیمت زمین و مسکن را شاهد هستیم و براساس اطلاعات و آمارها از وضعیت اقتصادی روستاهای منطقه مورد مطالعه از سال ۱۳۴۲، فعالیت‌های اقتصادی اعم از زراعت، باغداری و دامداری در شکل گسترده‌ای رواج داشته و محصولات متنوعی تولید می‌گردید. به طوری که تولیداتی مانند گندم و جو آبی، دیمی مرسوم بوده است. علاوه بر آن در روستاها محصولات کشاورزی مانند یونجه، سیب‌زمینی، لوبیا، نخود، باقلا و گوجه‌فرنگی برای مصرف داخلی تولید می‌گردید، زراعت به طور گسترده‌تری نسبت به امروز، رواج داشته است و سایر محصولات به صورت معیشتی و برای مصرف خود اهالی بوده است. ولیکن اکنون شاهد هستیم که مساحت اراضی نسبت به گذشته کاهش زیادی

$$w(x^2 \geq x_1^2 0.95; (35-1)(5-1))$$

$$w(x^2 \geq x_1^2 0.95; 136)$$

$$w(x^2 \geq 164.218)$$

$$\sum \sum \frac{(m_{ij} - m_{ij}')^2}{m_{ij}} = 4092.98$$

انتخاب نمونه (۵)

$$4092.98 > 164.216 \Rightarrow K \notin W$$

تصمیم‌گیری (۶)

چون مقدار عددی ملاک آزمون در ناحیه بحرانی قرار گرفته است، فرضیه H_0 رد و فرضیه مقابل H_1 پذیرفته می‌شود، یعنی بین شاخص‌های اقتصادی و بازتاب‌های تحولات توسعه روستایی منطقه مورد مطالعه بستگی آماری وجود دارد.

بخش کشاورزی باعث کاهش اشتغال جوانان و رکود فعالیت‌های کشاورزی و دامداری شده است.

۷- آزمون فرضیه تحقیق

H_0 (۱): بین شاخص‌های اقتصادی و بازتاب‌های تحولات توسعه صنعت گردشگری روستایی منطقه مورد مطالعه بستگی آماری وجود ندارد.

H_1 : بین شاخص‌های اقتصادی و بازتاب‌های تحولات توسعه صنعت گردشگری روستایی منطقه مورد مطالعه بستگی آماری وجود دارد.

$$2) \alpha = 0.05$$

$$3) k = x^2 = \sum \sum \frac{(m_{ij} - m_{ij}')^2}{m_{ij}}$$

$$4) w(x^2 \geq x_1^2 - \alpha; (s-1)(t-1))$$

$$p = \sqrt{\frac{x^2}{n\sqrt{(s-1)(t-1)}}} = \sqrt{\frac{4092.98}{3500 * 11066}} = \sqrt{0.10027719} = 0.3166$$

ضریب همبستگی چوپروف

به ترتیب برابر با ۳/۱۲، ۴۱/۰ و ۱۳/۰ می‌باشد.

میانگین، انحراف معیار و ضریب پراکنش معیار اقتصادی

جدول ۳. مقادیر شاخص‌های توصیفی در خصوص معیار اقتصادی (n=100)

معیار	میانگین	انحراف معیار	ضریب پراکنش
عوامل اقتصادی	۳/۱۲	۰/۴۱	۰/۱۳

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۴. یافته‌های تحقیق براساس فرضیه

عنوان فرضیه	ضریب چوپروف	رد یا تایید
بین شاخص‌های اقتصادی و اثرات تحولات صنعت توسعه گردشگری روستایی منطقه مورد مطالعه بستگی آماری وجود دارد.	۰,۳۱	تایید

منبع: یافته‌های پژوهش

۸- نتیجه‌گیری

اثرات و پیامدهای منفی اقتصادی جلوه‌گر می‌شود. یافته‌های تحقیق نیز نشان‌دهنده این مهم است که این منطقه نیز از این قاعده مستثنی نبوده و رودبارقصران نیز یکی از این مناطقی است که بعد از آشنایی شهرنشینان با این محدوده، با رشد گردشگری روستایی به صورت خودجوش و انبوه روبرو شد که علاوه بر پیامدهای مثبت تحولات توسعه گردشگری نظیر؛ افزایش فرصت‌های شغلی، افزایش سطح درآمد، بهبود وضعیت خیابان‌ها،

به طور کلی توسعه گردشگری می‌تواند اثرات مثبت و منفی اقتصادی را در نواحی روستایی به همراه داشته باشد. اگر چه اثرات مثبت اقتصادی گردشگری مورد تأیید است ولی بسیاری از پژوهشگران معتقدند که گردشگری روستایی اثرات منفی اقتصادی نیز بر جامعه میزبان به دنبال دارد به این ترتیب که معمولاً در مرحله اولیه توسعه گردشگری، فواید اقتصادی نمود پیدا می‌کند، ولی در مراحل بعدی و با توسعه در مقیاس انبوه و کنترل نشده،

که ظرفیت تحمل ناحیه به آستانه خود نزدیک شده است و این منطقه در صورت عدم برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح، نمی‌تواند پذیرای گردشگران بیشتری باشد. بنابراین در راستای توسعه پایدار گردشگری، تقویت اثرات مثبت و کاهش اثرات منفی بیش از پیش احساس می‌شود. همچنین برنامه‌ریزی منطقی که با شرایط طبیعی و انسانی محیط انطباق داشته باشد، امکان توسعه گردشگری را دو چندان خواهد کرد.

۹- پیشنهادها

- آموزش جامعه میزبان به منظور آشنا ساختن آنها با مزایای توسعه گردشگری و افزایش مهارت آنها برای حل مسئله تعارض و کاهش برخوردها از طریق نشست‌های صمیمانه و جلسات توسط گروه‌های تخصصی گردشگری و یا برخی مسئولین منطقه.
- ایجاد بازارها و میادین میوه و تره‌بار و عرضه محصولات تولیدی (کشاورزی، دامداری و ...) و یا احداث بازارچه‌های محلی جهت عرضه تولیدات جامعه بومی
- سازماندهی زیرساخت‌های لازم برای عرضه خدمات همچون (احداث پارکینگ، تسهیلات حمل و نقل و ...) و فروشگاه‌ها، تأسیسات اقامتی، ورزشی و تفریحی به گونه‌ای که کمترین بازتاب منفی را شاهد باشیم.
- هدایت گردشگران و طبیعت‌گردان در مسیرهای معین و ایجاد مراکز اطلاع‌رسانی و توزیع بروشور و تربیت راهنمایان برای ارائه اطلاعات موثق تاریخی و جغرافیایی درباره رودبارقصران.
- توزیع عادلانه منافع و درآمدهای حاصل از گردشگری در رودبارقصران که توسعه همه جانبه این صنعت را تضمین خواهد کرد.
- توجه به طرح‌هایی که در عین حال اصالت‌های فرهنگ بومی را از خطر تأثیرات منفی حفظ نماید به بقاء این صنعت و افزایش انگیزه‌های سرمایه‌گذاری کمک می‌نماید. این رویکرد، با ایجاد مشاغل جدید، روند مهاجرت معکوس را تقویت خواهد کرد.

جاده‌ها و خدمات زیربنایی و ... در این ناحیه، به دلیل ضعف مدیریت و برنامه‌ریزی، به نسبت بیشتری با اثرات منفی همچون؛ افزایش قیمت زمین و مسکن، کاهش تولید محصولات محلی و افزایش بازارهای جدید عرضه خدمات (مغازه، مراکز فروش مصالح و تجهیزات ساختمانی، رستوران‌ها، بنگاه‌ها و املاک و ...) و به تبع آن افزایش سرمایه‌گذاری و اشتغال افراد غیربومی و ... موجب ایجاد کارکردهای جدید گردشگری، سکونتی و صنعتی شده و در مقابل کارکردهای سنتی ناحیه تضعیف شده است. همچنین توزیع درآمد در روستاها، میان مشارکت‌کنندگان در فعالیت‌های گردشگری به صورت عادلانه نیست. در واقع تمرکز منافع حاصل از گردشگری در دست سرمایه‌گذاران، نهادهای دولتی و ... می‌باشد. عدم تعادل در تقسیم درآمدها و عدم توازن اقتصادی در منطقه، باعث نارضایتی آنان از توسعه گردشگری می‌شود و با توجه به افزایش قیمت زمین، کالاها و خدمات در روستاهای مورد مطالعه و افراد منطقه که مستقیماً در این بخش، شاغل نیستند، بار اصلی گران شدن خدمات مصرفی را به دوش می‌کشند. این امر بازتاب‌های منفی اقتصادی و اجتماعی را به همراه دارد. بر طبق یکی از اصول توسعه پایدار، باید برابری در توزیع منافع حاصل از توسعه در جامعه وجود داشته باشد. برای اینکه تا حد ممکن منافع حاصل به شکل وسیعی در سراسر جامعه مقصد گسترش یابد، رشد گردشگری باید مدیریت و برنامه‌ریزی شود. بدین ترتیب فواید آن به حداکثر رسیده و ساکنان نیز با دریافت منافع گردشگری، از توسعه آن حمایت می‌کنند. این یافته‌ها با نتایج مطالعات؛ [۷]، [۱۳] و [۱] که بیان می‌دارند بین توسعه گردشگری و ابعاد اقتصادی ارتباط معناداری وجود داشته مطابقت دارد. همچنین یافته‌ها با تحقیقات [۲۳]، [۱۹] و [۲۲] که توسعه گردشگری روستایی را در مناطق کوهستانی و حساس؛ فرصت‌های مناسبی را برای اشتغال، افزایش درآمد، کارآفرینی، سرمایه‌گذاری می‌دانند؛ منطبق است. براساس نظریات مارتین، یاسال، آلن و داکسی، درک قوی‌تر اثرات منفی گردشگری روستایی، حاکی از آن است

منابع

- موردی: روستای ابیانه". پایان‌نامه کارشناسی/ارشد، دانشگاه علم و فرهنگ. (۱۳۹۲).
- ۱۰- طالب، مهدی و حسن بخشی‌زاده، و حسین میرزایی. "مبانی نظری مشارکت اجتماع روستایی در برنامه‌ریزی گردشگری روستایی در ایران، روستا و توسعه". ۴: (۱۳۸۷). ۲۵-۵۵.
- ۱۱- غفاری، سیدرامین؛ ترکی هرچگانی، معصومه. فصلنامه علمی - پژوهشی روستا و توسعه، ۱۲، ۲: (۱۳۸۸).
- ۱۲- قادری، زاهد. "اصول برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری روستایی". انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهرداری‌های کشور، تهران، چاپ اول. (۱۳۸۳).
- ۱۳- کردلو، ایوب و احمدی، کوروش. "بررسی نقش گردشگری روستایی در توسعه اجتماعی و اقتصادی روستاها (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان لردگان استان چهارمحال و بختیاری)". فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی، ۳(۲): (۱۳۹۹). ۳۱۷-۲۹۸.
- ۱۴- گودرزی، سروش، محمد مهدی. "بررسی تأثیر گردشگری در توسعه روستایی، مورد مطالعه: روستای ورکانه همدان، مجله هویت شهر". ۵، ۸: (۱۳۹۰).
- ۱۵- موحد، علی، مقدمه‌ای گردشگری شهری، انتشارات دانشگاه چمران. (۱۳۸۶).
- 16- Anderson, I., & Canuto, A. The changing wealth of nations: Measuring sustainable development in the new millennium. New York: The World Bank. (2011).
- 17- Hall, C. M., & Page, S. J. The geography of tourism and recreation: Environment, place and space. Routledge. (2014).
- 18- Hwang, J.H & SeongWoo, L. The effect of the rural tourism policy on nonfarm income in South Korea. *Tourism Management* 46: pp 501,513. (2015).
- 19- Ibanescu, B., Oana Mihaela, S., Alina, M & Corneliu, I. The Impact of Tourism on Sustainable Development of Rural Areas: Evidence from Romania, *journal of sustainability*, 10, 3529; doi:10.3390/su10103529. (2018).
- 20- Khartishvili, L., Andreas, M., Thomas, D & Ioseb, K. Rural Tourism in Georgia in
- ۱- اسماعیل‌پور، علی. "تأثیر گردشگری بر کیفیت زندگی روستاهای سواحل دریای عمان، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی"، ۲۸، ۶۳ (۱۴۰۰): ۴۰۱-۳۸۱.
- ۲- تقی‌زاده، حسین. حسین مهرابی، و زهرا دانشور. "اثرات گردشگری بر توسعه اقتصاد روستایی؛ مطالعه‌ی موردی دهستان «ده‌لولو» کرمان". اولین همایش بین المللی مدیریت گردشگری و توسعه پایدار. (۱۳۹۰).
- ۳- جهان تیغی، احمد. "بررسی ساختار اجتماعی- فرهنگی روستای گوری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مردم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی". (۱۳۷۷).
- ۴- رحیمی‌پور، بهاره، ظاهری، محمد و کریم‌زاده حسین. "شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری روستایی با رویکرد آینده پژوهی (مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری شهرستان سقز)". فصلنامه علمی و پژوهشی برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۹، ۳۵ (۱۳۹۹): ۱۱۱-۹۰.
- ۵- رکن‌الدین افتخاری، ع.ر، مهدوی، د، پورطاهری، م. "فرایند بومی‌سازی شاخص‌های توسعه پایدار گردشگری روستایی در ایران، پژوهش‌های روستایی". ۱، ۴ (۱۳۸۹).
- ۶- رضوانی، محمدرضا، سیدعلی بدری و سعیدرضا اکبریانو فرخنده سپهوند. "گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر بهبود کیفیت زندگی ساکنان روستایی (مطالعه موردی: بخش رودبار قصران شهرستان شمیرانات)". *مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای*، ۴، ۱۳ (۱۳۹۱): ۲۳-۴۰.
- ۷- زرافشانی، کیومرث و لیدا شرفی و شهیر گراوندی و پرستو قبادی. "بررسی اثرات توسعه گردشگری در ارتقاء شاخص‌های اقتصادی - اجتماعی نواحی روستایی (مورد: منطقه گردشگری ریجاب در استان کرمانشاه)". *فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، دوره ۲، شماره ۵، (۱۳۹۲).
- ۸- سامانی، ناهید و سیدعلی بدری و محمد سلمانی. "ارزیابی گردشگری پایدار روستایی؛ موردشناسی: بخش سامان - شهرستان شهرکرد، جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای". ۳، ۹۳ (۱۳۹۲).
- ۹- ضیاء شیخ‌الاسلامی، سیاوش. "تبیین نقش آموزش مردم محلی جهت توسعه پایدار گردشگری (مطالعه

Of Regional Development And Tourism
Vol. 9 Issue 3 2017 Issn 1821-2506 188 .
(2017).

24- Paven Ionela, G., Bârsan, M.C, Lia, D.D. Advantages and Limits for Tourism Development in Rural Area (Case Study Ampoi and Mureş Valleys), *Procedia Economics and Finance*, Volume 32, 2015, Pages 1050-1059 . (2015).

25- Pourtaheri, M. and M. Naghavi , Physical development of rural settlements with a sustainable development approach (concepts, theories and guidelines), *journal housing and rural environment*, V: 137, p: 53-70, Tehran. (In Persian). (2012).

26- Saeidi, A. and S, Hoseini Asl. Cornerstone locates and deploys the new villages, publication shahidi, Tehran. (In Persian). (2009).

Transition: Challenges for Regional Sustainability, *Sustainability* , 11(410). (2019).

21- Mili, N. Rural tourism development: an overview of tourism in the Tipam Phakey village of Naharkatia in Dibrugarh District, Assam (India). *International Journal of Scientific and Research Publications*, Volume 2, Issue 12, pp 1-3. (2012).

22- Nagaraju L.G. & Chandrashekara, B. Rural Tourism and Rural Development in India, *International Journal of Interdisciplinary and Multidisciplinary Studies (IJIMS)*, Vol1, No.6, pp1-345. (2014).

23- Nagy, H., Káposzta, J & Bledar, M. The Potentials Of Rural Tourism In Developing Rural Areas In Albania, *Deturope – The Central European Journal* 27-

